

Az utóbbi években, sőt évtizedekben a pedagógusok, a művelődésszervezők és a könyvtárosok egyre elkeserítőbb olvasásszociológiai jelenségekkel szembesülnek. Az újabb és újabb felmérések arról tanúskodnak, hogy a fiatalok – és nem csak a fiatalok – egyre kevesebbet olvasnak, és amit olvasnak, az is csak töredéke az ún. „magasabb kultúrának”, egyre igénytelenebb kiadványok vezetik az olvasmányok népszerűségi listáit. A fenyegetéssel, az aggodalom ösztökélte segélykiáltással fölérő statisztikai adatok természetesen a könyvtárosokat sem hagyják hidegen. Országszerte mind több rendezvényről érkezik híradás: mit tesznek a könyvtárosok az olvasás megkedveltetése céljából, mit tesznek a rendszeres olvasóvá nevelésért, mondhatni: az olvasó élcifforma kialakításáért és az olvasás rangjának visszaállításáért. Az olvasás megkedveltetését nem lehet elég korán elkezdeni, és soha nem is lehet abbahagyni. Augusztusi számunkban kezdődő cikksorozatunk – amely mindig a *Műhelykérdések* élén lesz olvasható – avatott szerzői arról írnak, mit tehet a könyvtáros a különböző korosztályok olvasóvá neveléséért. Boldizsár Ildikó, Komáromi Gabriella, Rigó Béla, Horváth Zsuzsa, Gereben Ferenc, vagyis a mesekutató, a művelődésszociológus, a pedagógus, a lapszerkesztő, a könyvtáros mondja el, hogyan közelelíthetők meg a nemes cél érdekében a különböző korosztályok, a még olvasni sem tudó, de képeskönyvet lapozgató óvodások, a kötelező olvasmányokkal küszködő alsó- és felső tagozatos tanulók, a a magyar és a világirodalomban tájékozódni kezdő középiskolások, valamint a főiskolai, egyetemi hallgatók. Szerzőink arról vallanak tehát, miként lehet az adott életkori sajátosságoknak megfelelő módszerekkel, technikákkal, „trükkökkel” megnyerni az olvasás gyönyörűségének a gyermekeket, a fiatalokat, az ifjú felnőtteket. Módszertani segédletet vagy éppen szubjektív megjegyzéseket közölnek, tanácsokat adnak és tapasztalatokat osztanak meg, hogy kicsik és nagyobbak valamivel többet és jobbat olvassanak. Hogy legalább a közelébe kerüljenek annak, amit annak idején Benedek Marcell az olvasás művészetének nevezett. (MLM)

Rágom, nézem, hallgatom

A 0–6 éves korú gyermekek „olvasmányairól”

Gyermekeik jövőjéért aggódó szülők leggyakoribb kérdései közé tartozik, mit tehetnének azért, hogy a gyerekeik „sikeresek” legyenek az iskolában. Az köztudott, hogy az olvasni tudó és szerető gyerekek könnyebben boldogulnak a tananyaggal, de az, hogy mikor és hol érdemes elkezdni az olvasóvá nevelést, és mit lehetne tenni annak érdekében, hogy a gyerek szeressen olvasni, már kevésbé ismert. Ráadásul mire a szülők megkapják a kérdéseikre a választ, általában túl késő. Az olvasóvá nevelés ugyanis a születés utáni első alattóddallal kezdődik, majd az úgynevezett „ölbéli játékokkal” folytatódik. Ugyanis azok a gyerekek, akiket otthon sokat ringatnak ölben, miközben az édesanya vagy az édesapa mondókát mond, érintgeti, simogatja a gyermeket, nagyon könnyen tanulnak meg olvasni, és kevesebb tanulási nehézséggel küzdenek, mint azon társaik, akiket csecsemőkorukban sosem ringattak ölben.

Az ölbéli játék nem valami új keletű, modern találmány, hanem ősrégi tudás-közvetítő forma. Ezek a játékok a néphagyományhoz kötődtek, vagyis szájról szájra hagyományozódtak, miként a népmesék is. Mára már több olyan generáció nőtt fel, amelynek tagjai nem ismerik ezeket a végtelenül egyszerű, ám fölöttébb hasznos játékokat, ezért nem is tudják továbbadni őket (ez alól két kivétel egészen biztosan minden családban akad: a „*kerekecske-gombocska*”, illetve az „*ez elment vadászni*” kezdetű játékok). Sajnos, az ölbéli játékok az óvodai nevelésből is kezdenek eltűnni. Sándor Ildikó néprajzkutató könyve, a *Tücsökringató*¹ nemcsak ahhoz nyújt egyszerű segítséget, hogy ezek az ölbéli játékok megőrződjenek az utókor számára, hanem ahhoz is, hogy szülőként elsajátíthassuk és tovább adhasuk. Ezt a könyvet a baba első könyveként ajánlatos minden újdonsült szülőnek beszereznie. Olyan gyűjtemény ez, amelyet nem olvasni kell a kisgyerekeknek (a két kezünkre egészen más miatt lesz szükség), tehát ajánlatos minél előbb kívülről megtanulni a mondókákat. A *Tücsökringató* legnagyobb erénye, hogy rövid és közérthető elméleti bevezetés után minden különösebb nehézség nélkül megtanulható példákkal mutatja be az évszázadokon át fennmaradt ölbéli játékokat. Ezek között vannak az *egyes testrészekhez kötődő dalok és mondókák*, továbbá *tapsoltatók, tenyeresdik, öklütügetők, láblógatók, cirógatók, billegtetők, höcög-tetők, hintáztatók*. A néprajzkutató egyébként gyakorló édesanyaként kezdte összegyűjteni és megmenteni ezeket a feledésbe merülő játékokat, majd elkezdte tanítani, továbbadni mindazt, amit „adatközlőtől” hallott. Fáradságot nem ismerve azóta is járja az óvodákat, játszóházakat, gyermektáncházkákat és baba-mama klubokat, hogy felbecsülhetetlen kincsét átadja az édesanyáknak. Aki egyszer is látta Sándor Ildikót, amint kisgyermekkel az ölében billegtet, höcögtet, s látta a gyermek arcán ragyogó örömet, az megbizonyosodhatott arról, micsoda lehetőség és erő lakozik a legegyszerűbb mozdulatokban és szavakban is, és hogy valóban

milyen fontosak ezek a játékok a gyermekek érzelmi és értelmi nevelésében! Ugyanilyen hasznos, és a témához kapcsolódó kiadvány egyébként Forrai Katalin: *Jár a baba, jár* című könyve², amely immár évtizedek óta rendelkezésre áll, vagy a Gabnai Katalin szerkesztette *Dünnögők és dúdolók*³ is.

Láthatjuk tehát, hogy a csecsemőkori ölbéli játékoknak, daloknak, dúdolóknak, altatóknak és mondókáknak meghatározó szerepük van abban, hogy gyermekünk a későbbiek folyamán miként fog viszonyulni a könyvekhez, az írott és mondott szövegekhez. Minden szülőben tudatosítani kellene, ami talán már az eddig elmondottakból is kiderült, hogy az olvasóvá nevelés nem az iskolában kezdődik. De még csak nem is az óvodában. Aki mese- és beszédhiánnyal érkezik az oviba (vagyis nem meséltek neki, és nem is hallgatták meg őt soha), abból majdnem bizonyosan nem-olvasó gyerek, nem-olvasó felnőtt lesz. Az olvasóvá nevelés első számú felelőse tehát maga a szülő, aki nemcsak azzal segítheti a folyamatot, hogy példát mutat az olvasás és a könyvek szeretetére, tiszteletére, hanem azzal, hogy énekel, játszik és mesél. Persze sok múlik a későbbiekben az óvónőkn is, hiszen ha a gyerek otthon nem vagy csak alig kapott mesét, az óvodában még pótolhatja a mesehát-rányt, bár sajnos, az új óvodai nevelési program ma már nem teszi kötelezővé a mesélést. Még szerencse, hogy ezt az óvónők többsége nem tartja be. Az iskolára és a tanítónőkre pedig elsősorban az a feladat vár, hogy technikailag készítsék fel a gyerekeket arra, hogy olvasni tudjanak, méghozzá jól, hiszen csak azok a gyerekek szeretnek majd olvasni, akiknek nincsenek az olvasással technikai problémáik. Erre pedig csak az a gyerek tanítható meg, aki az írott szövegben képes felismerni az élőbeszédet, aki megfelelő szókinccsel rendelkezik, aki tud figyelni, s aki megtapasztalta, hogy őrá is figyelnek. Mindezek megtanítására és megtapasztalására pedig szintén a mese a legjobb eszköz. Egyébként az olvasás technikai elsajátításánál én az időt tartom a legfontosabbnak: kívánatos lenne, hogy minden gyermek lassan, a maga ütemében és a saját örömeire tanuljon meg olvasni, mert ha jól tanítjuk meg őket, akkor az olvasás valóban gyönyörűség lesz a számukra.

Ám mielőtt további elméleti fejtegetésekbe kezdenék, szeretném megnyugtanni a szülőket és a könyvtárosokat, hogy lehetnek bármily ragyogó és kiválóan védhető elméleteink az olvasóvá nevelés folyamatáról, a különféle irányzatokról, az, hogy egy gyermekből olvasó felnőtt lesz avagy sem, legalább annyira múlik a gyereken, mint az elméleten és az elméletet követő gyakorlaton. Ezért már kisgyermekkorban figyelni kell arra, hogy a gyermek milyen viszonyt alakít ki a hallott szöveggel, hogyan viselkedik mesehallgatás közben, miként reagál a hallott történetre. Ugyanis ahhoz, hogy valaki szeressen olvasni, jó viszonyban kell lennie a szöveggel. A mesék nagyon sokat segítenek e jó viszony kialakításában, hiszen a meséken keresztül a gyerekek észrevétlenül tanulnak meg azonosulni a szereplőkkel, a helyzetekkel és a megoldási technikákkal. Eldönthetik, hogy ki mellé állnak, kit tartanak „jónak” és „rossznak”, kire akarnak hasonlítani. Ugyanakkor azt is megtapasztalhatják már nagyon korán (ha tudatosítani ekkor még nem is tudják, s ezt másnak sem szabad elvégezni helyettük), hogy a mesékben nagyon sok, saját létükre és lehetőségeikre vonatkozó üzenet rejlik, és hogy más utak is léteznek, mint amelyeket megszokásból választanak. Ez a tudás és kíváncsiság az alapja annak, hogy később a gyerekek maguktól is olvassanak, érdekelje őket az, hogy mások mit tennének, mit tesznek egy olyan szituációban, ami nekik nehéz vagy éppen megoldhatatlannak tűnő problémát okoz.

A mesék nyelvét éppúgy meg kell tanulni, mint később a regények, drámák és költemények nyelvét. Ezért egyáltalán nem mindegy, mikor milyen mesét mesélünk gyermekeinknek. Ha túljutottunk a fogzás heves fájdalmain, amelyeket olykor kitűnően tud csillapítani egy-egy kemény lapokból álló leporelló vagy könyv (no lám, mi mindenre jó egy könyv!), vegyük ölbe a gyerekeket, de most ne csak azért, hogy höcögjünk vagy hintázzunk velük. Már egyéves koruk előtt nézegethetünk velük képeskönyveket, megnevezve a könyvben szereplő személyeket, állatokat, tárgyakat. Ekkor még tőmondatokban érdemes mesélni, pl.: „Ez itt a cica. Tejet iszik.” Ha már láthatóan unja a könyvnézegetést és a tőmondatokat, másfél-kétéves koruktól kezdve következhetnek az „én-mesék”. Ezek a mesék is nagyon egyszerűek, és a gyerek mindennapjairól, pontosabban a nap különböző epizódjairól szólnak. A gyerek tudja, hogy az egyes szám harmadik személy mögött ő húzódik meg („Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy kislány/kisfiú, akit úgy hívtak, hogy...”), és a mesében boldogan éli át újra mindazt, ami megtörtént vele. Ezekben a mesékben végig lehet követni az együtt eltöltött napot, újramesélve az érdekesebb eseményeket, visszautalva a gyermeket ért örömekre, fájdalmakra, hisztikre, vagyis mindarra, ami a nap folyamán történt vele és velünk. Örömforrásként szolgálnak a kétéves gyerekek számára a versek is, ebben az életkorban elsősorban Weöres Sándor versei nyűgözik le őket. Három-négyéves kortól következhetnek az állatos mesék, amelyek egy-egy kedvelt állat kalandjairól szólnak (nagyszerű sorozatot alkotnak pl. a *kis vakondról* és a *Babarról* szóló könyvek, valamint Sven Nordqvist *Findus-történetei*, de ide kívánkoznak Bálint Ágnes *Mazsola-történetei* is), amelyek kiválóan alkalmasak arra, hogy előkészítsék az igazi tündérmesék befogadását és megértését. Ahhoz ugyanis, hogy a gyerekek végig tudjanak hallgatni egy hosszabb történetet, szükség van a figyelmük összpontosítására, a logikai elemek összekapcsolására, a kitartásra és koncentrációra. Ezek pedig elsajátítható és elsajátítandó készségek, épp ezért kell folyamatosan „edzeni” őket mesemondással. A meséléssel észrevétlenül megtaníthatjuk a gyermekeinket arra, hogy képesek legyenek koncentrálni, figyelni mindarra, amit hallanak. Ez később az olvasásnál és a szövegértésnél is alapkövetelmény lesz, hiszen ha például egy meg nem értett szó miatt kihagy a figyelmünk, elveszítjük a történet fonalát, s azt vesszük észre, hogy oldalakon keresztül nem is értettük mindazt, amit olvastunk. A gyermekek sincsenek ezzel másképp. A mesélés másik áldásos hatása, hogy mesehallgatás közben folyamatosan működik a gyermekek fantáziája: látják, elképzelik mindazt, amit hallanak. A későbbiekben a fantázia működése nélkül az olvasás sem öröm lesz, hanem gyötrellem. A mesékkel nemcsak a fantázia fejleszthető kiválóan, hanem a szókincs is, amelynek színtén nagy szerepe van a szövegértésben. Ráadásul a mesét hallgató gyerek öntudatlanul sajátítja el azt is, miként szerveződik egésszé egy szöveg, hogyan épülnek fel egymás után a mondatok és a bekezdések. Mindezen tudás a képernyő bámulásával nem sajátítható el, mi több, a mértéktelen tévénézés kifejezetten tompítja azon készségek kialakulását, amelyek az olvasáshoz, később pedig a tanuláshoz szükségesek. Négyéveseknek már mesélhetjük Kormos István Vackorkönyveit és egyéb állatmeséit, Móra Ferenc gyermekverseit, valamint Móricz Zsigmond, Kányádi Sándor és Zelk Zoltán állatmeséit. Nem baj, ha nem értenek meg mindent ezekből a mesékből, a ritmus és a rím gyönyörűsége ekkor még sokkal fontosabb.

A klasszikus állatmesék (ezópusi mesék, fabulák) látszólagos egyszerűségük ellenére nagyon is bonyolultak: a jellemek mögött rejlő célzásokat a gyerekek még nem érthetik meg, ezért azt javaslom, hogy egyszerűsítsük le ezeket. és inkább tréfás oldalukat hangsúlyozzuk. A klasszikus állatmesék és tündérmesék ideje csak 5-6 éves korban jön el, ekkor a gyermek (ha megfelelő fantázia- és figyelemtréningben részesült addig) már végig tud hallgatni egy hosszabb történetet, szívesen időzik a csodák birodalmában, és megérti a fabulák erkölcsi üzeneteit is. A népmesék fentebb ismertetett áldásos hatása ebben az életkorban fokozottan érvényesül.

Ebben az életkorban, különösen az óvodába, illetve az iskolába kerülés kezdeti nehézségeinek legyűrésében, okos kezelésében segítenek például Janikovszky Éva és Szepes Mária nagy szeretettel megírt és a gyermeki gondolkodás ismeretéről tanúságot tévő könyvei, valamint Csukás István humoros gyermekkönyvei. Süsü-történetei.

Összefoglalásképpen elmondható, hogy egy gyermek olvasóvá nevelődése elsősorban nem attól függ, hogy gondosan megválasztott, életkori sajátágaiknak megfelelő „olvasmányokkal” találkoztak-e életük első éveiben, hanem attól, hogy mi történt velük akkoriban: hallottak-e mesét otthon vagy az óvodában, mikor vették kézbe az első könyvet, és mi célból (amint arra utaltam, a babák ama rossz szokása, hogy szeretik megrágesálni a könyveket, nem tekinthető súlyosbító körülménynek), és volt-e mellettük valaki, aki segítette őket eligazodni a történetek nem mindig kedélyes, és nem mindig könnyen befogadható és feldolgozható dzsungelében.⁴

JEGYZETEK

- 1 Sándor Ildikó: Tücsökringató. Ölbeli játékok. (Ill. Porkoláb Zsófia) Bp., 2005. Hagyományok Háza. 62 p.
- 2 Forrai Katalin: Jár a baba, jár. (Ill. Reich Károly) Bp., 2006. Holnap. 84 p.
- 3 Dünnyögők és dúdulók (Vál. Gabnai Katalin. Ill. Kállai Nagy Krisztina) Bp., 1997. Helikon. 25 p.
- 4 Írásomhoz felhasználtam a *Miből lesz az olvasó?* (Bp., 2006. Animus Kiadó) című tanulmánykötetben megjelent munkám néhány bekezdését javított, bővített formában.

Boldizsár Ildikó

Kompetenciafejlesztés az iskolai könyvtárban

Minden nap szembesülök azzal, hogy kompetens vagyok-e anyaként, tanítóként, könyvtárosként? Minden területen elvárják tőlünk, hogy mindig, mindenre megtaláljuk a megfelelő megoldást. Nemcsak egy szakterület vékonyka szeletét kell professzionálisan ismernünk, hanem – mivel szolgáltatunk – minden pillanatban más-más kihívásnak kell megfelelnünk. Ezt csak élethosszig tartó tanulásal érhetjük el. Nem új gondolat ez, hiszen ismert: a jó pap is holtig tanul!

Könyvtárostánítóként az alsó tagozatos gyermekek könyvtárhasználati szokásait kell kialakítanom. Céлом, hogy a gyerekek azt gondolják, hogy a könyvtár jó hely, itt mindig történik valami! Lehet lapozgatni, beszélgetni, társasjátékozni, rajzolni, bábokkal játszani. Vagy csak úgy nyugalomban lenni. Bármikor. Időnként a könyvtáros néivel lehet együtt barkácsolni, közben jókat beszélgetni. Mindig tud valami érdekeset mutatni, valami jó könyvet ajánlani. Nem értek valamit? Együtt utánanézőnk. Lecke? Nem probléma, a könyvtárban megvan a válasz. Közben természetesen kompetenciát fejlesztünk. Elsősorban kommunikáció történik, amely összekapcsolódik a személyi–szociális kompetencia fejlesztésével is. Megtanul a gyermek kapcsolatot kialakítani, megfogalmazza kérdéseit, igényeit. Gyakorolja a társas viselkedés szabályait. Ez eddig bármelyik közművelődési könyvtárban is megtörténhet. Mitől iskolai könyvtár az iskolai könyvtár?

A könyvtárban néha óra is van. A tanító néni kíséretével az osztály vendégségbe megy a könyvtároshoz, aki jó házigazdaként szórakoztatni akarja a gyerekeket. Már az ajtónál valami érdekes történik! Mindenki kap egy képet. Akiknek azonos kép jutott, együtt ülnek. Ebből már a kollégák tudják, hogy kooperatív szervezésű órával készültem. Azokban az osztályokban, ahol a kollégák is használják ezt a módszert, a gyerekeknek már ismerős. De a más munkaformához szokott gyerekek is kíváncsian várják, hogy mi fog történni. Minden csoportmunka fejleszti a szociális kompetenciát, mert

- együttműködést feltételez,
- helyzetmegoldásra serkent,
- visszajelzést ad a munkáról és
- önelemzésre készítet.

Két órarásszlettel szeretném illusztrálni a kompetenciafejlesztést.

Az első osztályosok már ismerik a könyvtári viselkedés szabályait, ennek az órának a témája a *dokumentumismeret*. A könyvtárban nem csak könyvek vannak. Mi ez a sok minden itt a csoportasztalon? Különböző dokumentumtípusokat kaptak a gyerekek, amelyek közül ki kell emelni a kakukktójást. Ehhez intellektuális kompetenciára van szükség: megérteni a feladatot és valamely szempont szerint csoportba rendezni a dokumentumot. Mi marad ki? Miért? A gyerekek próbálják

meggyőzni egymást saját álláspontjuk helyességéről. Itt a kommunikáció kerül előtérbe: érvelni, bizonyítani kell. Válasz: könyv vagy folyóirat. Miért? Ehhez csak a betűket kell ismernem, csak *én* kellem hozzá. A többi dokumentumtípushoz szükség van még valamilyen lejátszó berendezésre, hogy hozzájussak a tartalmához. Te melyik dokumentumot vinnéd magaddal, ha az osztállyal fogorvoshoz mentek? Mi segít az idő eltöltésében? Itt ismét intellektuális tudásra van szükség: az eddigi információt kell használni, majd értelmezni.

Szívük szerint inkább videofilmmel töltenék ki a várakozás perceit, de meggyőzik egymást: csak könyv vagy „újság” jöhet számításba. Ekkor van lehetőség módszertani kompetenciát fejleszteni, azaz szó kerül a könyvtárkezelési technikákról. Ugyanis az „újság” – ami könyvtári kifejezéssel folyóirat – az újdonságából eredően nem kölcsönözhető. Mindig kéznél kell lennie, hogy amíg megérkezik a következő lapszám, minél többen olvashassák.

Ezzel az egyszerű órarészlettel azt kívántam érzékeltetni, hogy miként történnek az első lépések. Honnan indulnak azok a tanítványaink, akik majd idővel az országos Bod Péter Könyvtárhasználati Verseny döntőjében bizonyítják, mennyire vannak birtokukban a kompetenciák.

Még egy harmadik osztályos órarészletet szeretnék ismertetni. *Kézikönyvekkel* foglalkozunk, már volt bevezető óra, most belevágunk a közepébe!

Természetesen kooperativitásra építem ezt az órát is. Szótárak, lexikonok az asztalon. A hangulati előkészítés után elárulom, hogy a mai órán illusztrált lexikont készítünk a tavaszról. Mi tudunk ilyet? Nagy az izgalom! Mindenki kap egy lapot, rajta egy címszó. (Ugye a címszó tipográfiaiailag is elkülönül a szócikktől.)

Egy-két mondatban – röviden – fogalmazd meg a szócikket, majd készíts hozzá illusztrációt! Az óra végén betűrendbe rendezzük a címszavakat. Remek lehetőség a könyvtári ismeretek mélyítésére, hiszen minden tanítás alapja a tapasztalás. Egy-mást segítve dolgoznak a gyerekek. Itt ismét szociális és kommunikációs kompetenciát fejlesztek. Együttműködésre van szükség: van, aki a betűrendes keresésben gyors, van, aki a szövegértelmezésben, tömörítésben, van, aki a rajzolásban, de mindenféleképpen részt kell venni a munkában. A kikészített kézikönyvekből kikeresik az azonos címszavakat, megfogalmazzák saját szavaikkal a szöveget, tömörítene. Ekkor módszertani kompetenciát erősítünk. Az intellektuális kompetenciát is fejlesztjük, szelektálni kell az információk között, kritikai gondolkodás fejlődik az értelmezés során. Kreativitást igényel az illusztráció tervezése, kivitelezése. A módszertani kompetenciát folyamatosan fejlesztjük a szakszerű szóhasználattal, a kézikönyvek alkalmazásával.

Szerencsés esetben egy ilyen óra minden kulcskompetenciához kapcsolódik. A tantárgyi integráció folyamatosan jelen van. Kapcsolódunk a környezetismeret órához, a fogalmazáshoz, nyelvtanhoz, íráshoz és a rajzórához is. Ami még szintén nagyon fontos: az osztálytanító is elégedett:

- javítottuk a helyesírási hibákat,
- mondatokat alkottunk, tömörítettünk,
- a fogalmakat rendszerbe helyeztük,
- rajzoltunk, ábrázoltunk,
- ügyeltünk a külalakra,

ezen felül a tanító megtapasztalta, hogy remek osztálya van, a napi munkája gyümölcsöt hoz: lám, mire képesek az ő gyerekei!

Ezen az órán a *címszó, szócikk, illusztráció, betűrend* fogalmának ismeretét erősítettük. A következő órán folytatjuk a lexikon készítését. Alkalmazni fogjuk a *hasáb, élőfej* kifejezéseket. Felkerülnek a *könyv adatai* és tapasztalatból is ismeri fogjuk a *könyv részeit*.

A könyvtárban számos olyan lehetőség van tanórán kívül is, amelyek alkalmasak a kompetencia fejlesztésre: író-olvasó találkozó, Könyvek kérdésről kérdésre. Népmese napja.

Író-olvasó találkozón bizonyára sokan voltak és sokan szerveztek már. Akár rendezőként, akár vendégként mindenképpen felkészülést igényel. A legutóbbi Iskolai Könyvtárak Világnapján láttuk vendégül Bosnyák Viktóriát. Több, a gyerekek által kedvelt angol nyelvű regény fordítója és többek között a *Tündérboszorkány* és a *Klott Gatyá, ne fárasz!* című mű szerzője. A tündérboszorkányok pedig mi vagyunk, könyvtárosok.

Előzetesen felhívtam a gyerekek figyelmét az eseményre. A műveit beszereztem és ajánlottam. Kérdéseket szerkesztettem a könyvekhez, ezzel sarkalltam őket a könyvek megismerésére.

Tehát a gyerekek már ismerik a művet, kíváncsiak a szerzőre. Kérdéseken törik a fejüket, amelyeket az írónőnek szeretnének feltenni. Közben folyik a közönségszolgálat: a regényeket ismerő gyerekek ajánlják barátaiknak, osztálytársaiknak, próbálják az érdeklődésüket felkelteni. Jó, de hogy jön ez a kompetenciafejlesztéshez? Először is olvasnak, majd szelektálás, lényegkiemelés történik a kérdések megválaszolása kapcsán, amely az intellektuális kompetenciához kapcsolódik. Majd véleményezik a művet, kérdések merülnek fel, ami kritikai gondolkodást, kreativitást feltételez. Az ügyesebbek rákerestek a neten is, ami mindjárt a módszertani kompetenciák fejlesztéséhez sorolható.

Maga az esemény élmény a gyerekeknek: találkozhatnak egy „hús-vér” íróval, beszélgethetnek, kérdezhetnek. Ez mindannyiunk számára ismerős helyzet. Utána pedig a résztvevők rajzoltak és írtak is Vikinek, amit e-mailben el is küldtünk. Így jutunk el a szóbeli kommunikációtól az írásbeliig, sőt a képiig. Egy-egy ilyen program többet ad, többet fejleszt, mint a házi feladat gondos elkészítése.

Végezetül megemlítenék még egy jó lehetőséget, ahol a könyvtár és a könyvtárostánár megmutathatja magát: ez a Népmese Napja. 2005-ben indította útjára a HUNRA azzal a céllal, hogy legyen egy olyan ünnep, ami a magyar népmesére irányítja a figyelmet. Ez a nap mindig szeptember 30-án van, Benedek Elek születésnapján. Első évben egy kerületi szintű pályázattal nyitottam. A *legkedvesebb népmesehősöm* címmel vártam képeket, bábokat, szobrokat. Ezekből kiállítás született. Erősen kötődik a könyvtárhoz, mert népmeséket kellett keresni, olvasni és ábrázolni a kedvenc szereplőt. Ezek is olyan tevékenységek, amelyekkel különböző kulcskompetenciákat tudunk alakítani. Jelen van a tantárgyi integráció az olvasásban és az ábrázolásában, könyvtárkezelési technikák ismerete is fejlődik, míg a megfelelő mesét kiválasztja. Fejlesztjük a kreativitását és ösztönözzük arra, hogy képekkel fejezze ki gondolatait.

Nagy öröömre szolgált, hogy a következő évben az alsó tagozatosok a délelőtti órák terhére vettek részt az ünnepi eseményen. Ez jelzi, hogy sikerült olyan forgatókönyvet összeállítani, amelyről a kollégák is azt gondolták, hogy szerves része a tanulmányi munkának. A feladatsort úgy válogattam össze, hogy a gyerekek jól érezzék magukat és közben gyarapodjanak is. Az 1–2. évfolyamon egy

mese köré fűztem fel a feladatokat. A gyerekek használták a fantáziájukat, szükség volt találékonyságra, énekeltek, kézimunkáztak, kommunikáltak többféle módon (szóban, képpel és nonverbálisan). A 3–4. évfolyam másik feladatsort kapott. Az olvasásóra és a könyvtárhasználati órák anyagához kapcsolódó kérdések voltak. Például közmondás megfejtése, meseszereplők, bűvös számok, találós kérdések, illusztrációk, ki volt a mesebíró stb. Az osztálytanítók a feladatsorral szabadon dolgozhattak. A feladatok nagy része könyvtári támogatást igényelt, a könyvtár nyitott ajtóval várta a kíváncsi gyerekeket. A feladatok elvégzése után tanítójuktól egy mesét „kaptak”. Ezt értelmezték, bábokat készíttettek hozzá és dramatizálták. A program végén összejött az alsós gyerekcsapat, beszámoltak élményeikről és megnézték egymás meséjét. Ezen a napon valamennyi kisgyereknél volt kompetenciafejlesztés! Mint tudjuk: *„Képességeknek és készségeknek a passzív ember is birtokában lehet, a kompetens ember azonban szükségképpen cselekvő embert is jelent.”* (A kompetencia. Kihívások és értelmezések. Bp., OKI, 2006.)

Azt mondhatják, ez nem kifejezetten a könyvtáros munkája. Lehet más munkamegosztásban is dolgozni. Mégis azt mondom, hogy megéri: PR-tevékenységnek sem utolsó.

Az itt megfogalmazott gondolatokkal arra szerettem volna felhívni a figyelmet, hogy nem csak a szigorúan vett tanóra – sok helyen még mindig a frontális osztálymunka keretében a tanári előadás – számít tanításnak. Minden olyan tevékenység gazdagítja a gyereket, ahol értéket közvetítünk, ahol cselekvésre készítünk, és főleg amikor a tanuló cselekvő helyzetbe akarja hozni magát. Ez mindig a társas kapcsolatokban kap értelmet. Ezért jó, ha csoportban dolgoztatjuk tanítványainkat; jó, ha projekteken gondolkodunk. A diákok és a tanártársak is látják, hogy a könyvtári óra nem egy tanóra a többi között, hanem valami egészen más: tantárgyközi jellegű. Kapcsolódik mindenhez és mindenkihez.

Használjuk ki ezt a fantasztikus lehetőséget, hiszen az iskolai könyvtárban mi eddig is kompetenciát fejlesztettünk, akárhogy is neveztük!

Donkó Erika